

SELETUSKIRI

maaeluministri määruse „Puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetus” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) § 19 lõike 2 ja § 21 lõike 2, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 608–670), artikli 52 lõike 1 ning komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad, ning muudetakse kõnealuse määruse X lisa (ELT L 181, 20.06.2014, lk 1–47), artikli 53 lõike 1 alusel.

Määruse alusel antava puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetuse eesmärk on toetada majanduslikel, sotsiaalsetel või keskkonnapõhjustel tähtsat sektorit või sektorit, kus esineb teatud raskusi. Toetus on mõeldud puu- ja köögiviljasektoris tootmistaseme säilitamiseks.

Toetusega soovitakse panustada maapiirkondade tööhõivesse ning vähendada kasvatatavate põllumajanduskultuuride kasvupinna ja tootjate arvu pikaajalist vähenemist.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Põllumajandusministeeriumi põllumajandusturu korraldamise osakonna põllumajanduse otsetoetuste büroo peaspetsialist Ragni Raiste (625 6146; ragni.raiste@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule on teinud Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Mari-Liis Kivipõld (625 6283; mari-liis.kivipold@agri.ee). Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud sama osakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523; laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) koosneb 13 paragrahvist.

Eelnõu §-s 1 sätestatakse määruse reguleerimisala.

Määrusega kehtestatakse puu- ja köögivilja tootmiskohustusega seotud otsetoetuse (edaspidi *toetus*) saamise täpsemad nõuded ning toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse nõuded toetuse taotlejale.

Paragrahvi kohaselt võib toetust taotleda füüsiline või juriidiline isik või juriidilise isiku staatusega isikute ühendus, kes vastab maaeluministri 17. aprilli 2015 määruse nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus” §-s 2 sätestatud nõuetele (edaspidi *taotleja*). Nimetatud paragrahvis on kehtestatud nõuded, mis kehtivad kõikidele otsetoetuste taotlejatele, k.a puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetuse taotlejatele.

Eelnõu §-s 3 kehtestatakse nõuded põllumajandusmaa kohta.

Lõike 1 kohaselt võib toetust taotleda põllumajandusmaa kohta, mis vastab maaeluministri 17. aprilli 2015 määruse nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus” §-s 3 sätestatud nõuetele, kus täidetakse sama määruse §-des 4 ja 6 sätestatud nõudeid ning kus kasvatatakse lisas nimetatud põllumajanduskultuure vähemalt ühel hektaril. Nimetatud määruse §-des 3, 4 ja 6 on esitatud otsetoetuste üldised nõuded, mida peavad täitma kõik otsetoetuste taotlejad olenemata sellest, millist otsetoetust taotletakse. Nimetatud määruse §-s 3 on sätestatud nõuded põllumajandusmaa kohta, §-s 4 on sätestatud põllumajandusmaa hooldamise nõuded ning §-s 6 võraaluste ja reavahede hooldamise nõuded. Seega selleks, et toetust taotleda, peab taotleja täitma eelnimetatud nõudeid.

Puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetust puudutab otseselt maaeluministri 17. aprilli 2015 määruse nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus” § 4 lõikes 2 toodud nõue, mille kohaselt peab põllumajanduskultuur olema külvatud, maha pandud või istutatud hiljemalt 15. juuniks, kasutades kohalikele normidele vastavaid agrotehnilisi võtteid. See tähendab, et köögiviljad tuleb istutada või maha panna, kasutades selliseid meetodeid või asjakohaseid agrotehnilisi võtteid, mis välistavad ebasoovitava taimestiku ulatusliku leviku. Ebasoovitavate taimede all mõistetakse kõiki neid taimi, mida inimene ei kultiveeri, kuid mis on kohanenud kultuurtaimede kasvutingimustega, kasvavad nendega koos ja vähendavad saaki. Ebasoovitava taimestiku levikuks loetakse eelkõige takja, ohaka, puju, putkede ja puittaimede levikut. Seega peavad köögiviljad olema istutatud või maha pandud sellise tihedusega, mis välistaks ebasoovitava taimestiku leviku.

Minimaalse hektarite arvu kehtestamisel on lähtutud 2014. aastal Aiandusliiduga toimunud aruteludest. Samuti on arvesse võetud Statistikaameti (edaspidi SA) andmetest nähtuvat aianduskultuuride kasvupinna vähenemise üldist suundumust ja asjaolu, et oluline osa (viimase seitsme aasta andmete põhjal keskmiselt 70%) Eesti avamaaköögiviljast, puuviljadest ja marjadest kasvatatakse majapidamistes, kus aianduskultuuride kasvupind on üle ühe hektari. Minimaalse hektarite arvu (üks hektar) kehtestamisel oli oluliseks argumendiks ka see, et väheneks taotluste menetlemise halduskoormus.

Toetust makstakse taotlejatele vaid lisas loetletud põllumajanduskultuuride kasvatamise eest. Toetusõiguslikud põllumajanduskultuurid on välja selgitatud aastatel 2014–2015 tehtud analüüsi tulemustel, mille põhjal on näha aianduskultuuride kasvupinna vähenemissuundumust. Analüüsis on kasutatud PRIA andmeid ning SA ja põllumajandusliku raamatupidamise andmebaasi (edaspidi FADN) majandusnäitajaid.

Lõige 2 sätestab, et põllumajandusmaal, mille kohta toetust taotletakse, peab viljapuude ja marjapõõsaste minimaalne istutustihedus olema järgmine:

- 1) õunapuu tugeva kasvuga alusel – 100 istikut hektari kohta;
- 2) õunapuu keskmise kasvuga alusel – 300 istikut hektari kohta;
- 3) õunapuu nõrga kasvuga alusel – 500 istikut hektari kohta;
- 4) pirnipuu, ploomipuu, kirsipuu, murelipuu, kreegipuu, haraline ploomipuu (alõtša) – 270 istikut hektari kohta;
- 5) aroonia – 600 istikut hektari kohta;
- 6) sõstar, karusmari – 2000 istikut hektari kohta;
- 7) vaarikas – 3000 istikut hektari kohta;
- 8) viinapuu – 1300 istikut hektari kohta;
- 9) kultuurmustikas, ebaküdoonia – 1000 istikut hektari kohta;
- 10) kultuurjõhvikas – 30 000 istikut hektari kohta.

Kehtestatud on minimaalne istikute arv ühe hektari kohta, mille puhul saab seda maad selle toetuse raames lugeda toetusõiguslikuks.

Lõike 3 kohaselt ei või toetust taotleda põllumajandusmaa kohta, millel kasvatatakse põllumajanduskultuure kitsede ja lammaste lisa söötmiseks „Eesti maaelu arengukava 2014–2020” meetme „Loomade heaolu toetus” alusel toetuse saamiseks. Põllumajanduskultuuri kasvatamine kitsede ja lammaste lisa söötmiseks ei ole kooskõlas toetuse eesmärgiga. Sellised põllumajanduskultuurid on mõeldud loomade söötmiseks muu sööda täiendusena, kuid toetuse raames kasvatatav põllumajanduskultuur on mõeldud inimtoiduks.

Eelnõu §-s 4 sätestatakse nõuetele vastavuse nõuded.

Lõige 1 sätestab, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 549–607), artiklis 92 nimetatud toetuse saaja täidab oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruses nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded” sätestatud nõudeid ning ELÜPSi § 32 lõike 2 kohaselt avaldatud kohustuslikke majandamisnõudeid.

Lõike 2 kohaselt täidab toetuse saaja lõikes 1 nimetatud nõudeid kogu taotluse esitamise kalendriaasta vältel.

Nõuetele vastavuse süsteemi aluseks on põhimõte, mille kohaselt tuleks otsetoetuste ja teatud Eesti maaelu arengukava toetuste täies mahus maksmine toetuse saajatele siduda maakasutuse, põllumajandustootmise ja põllumajandusliku tegevusega seotud eeskirjade järgimisega. Nõuetele vastavuse süsteem hõlmab ühise põllumajanduspoliitika põhistandardeid keskkonna, kliimamuutuste, maa hea põllumajandus- ja keskkonnaseisundi, rahvatervise, loomatervise, taimetervise ja loomade heaolu valdkonnas. Nõuetele vastavuse alla kuuluvad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 93 lõikes 1 nimetatud kohustuslikud majandamisnõuded ning maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded. Kohustuslike majandamisnõuete puhul ei ole tegemist uute või täiendavate nõuete kehtestamisega, vaid olemasolevate nõuete kontrollisüsteemi kohandamisega nõuetele vastavuse süsteemist lähtuvalt ehk tegemist on vaid põllumajandustoetuste sidumisega Eestis kehtivate õigusaktidega (näiteks veeseadus, looduskaitseadus jt). Liikmesriigid peavad tagama, et kogu põllumajandusmaad, sealhulgas maad, mida enam ei kasutata tootmise eesmärgil, hoitakse heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis. Tulenevalt ELi liikmesriikide erinevatest looduslikest, kliima- jm tingimustest ning põllumajandustootmise ja maakasutuse eripärast ei ole võimalik kehtestada ELi määrusega kõikidele liikmesriikidele kohalduvaid ühtseid tingimusi. Vastavalt EL määruses liikmesriigile antud kohustusele kehtestatakse heade põllumajandus- ja keskkonnatingimuste miinimumnõuded riiklikul või piirkondlikul tasandil. Nimetatud nõuded on sätestatud põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruses nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded” ning loetelu kohustuslikest majandamisnõuetest on avaldatud Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ameti (edaspidi *PRIA*) ja Põllumajandusministeeriumi: kodulehel http://www.pria.ee/toetused/valdkond/teadmiseks/nouetele_vastavus/ või www.agri.ee/nouetele-vastavus.

Juhul, kui nõuded ei ole täidetud, vähendatakse makstavaid otsetoetuseid või jäetakse toetuse taotlus rahuldamata.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse toetuse taotlemise kord.

Lõikes 1 kehtestatakse toetuse taotlemise kord. Taotluste vastuvõtmist alustatakse 2. mail ning taotleja peab hiljemalt 21. maiks esitama maaeluministri 17. aprilli 2015 määruse nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus” lisas 1 toodud taotluse, kus ta märgib, et taotleb puu- ja köögivilja kasvatamise toetust. Lisas 1 toodud taotlus hõlmab taotluse põhivormi (PT50) ning selle lisa põldude loetelu (PT50A).

Lõike 2 kohaselt esitab taotleja koos lõikes 1 nimetatud taotlusega põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kantud põllumajandusmaa kohta, mida tal on õigus kasutada, põllumassiivi kaardi, millele on märgitud taotluse lisas loetletud kasvatatavate põllumajanduskultuuride ja püsirohumaa põldude numbrid ja põldude piirid. Kui põllumajandusmaa, mida taotlejal on õigus kasutada, ei ole kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse, esitab ta põllumassiivi kaardi asemel katastrikaardi või muu kaardimaterjali, millele on märgitud taotluse lisas loetletud kasvatatavate põllumajanduskultuuride ning püsirohumaa põldude numbrid, piirid ja katastritunnused.

Põllumajanduskultuurid, mille kasvatamise eest taotleja toetust taotleb, märgitakse taotlusele vastavalt määruses kinnitatud lisale ehk puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetuse toetusõiguslike põllumajanduskultuuride loetelule, mille leiab ka juhendist „Abiks taotlejale” ning PRIA kodulehelt.

Kui taotleja taotleb erinevaid otsetoetusi või Eesti maaelu arengukava toetusi, siis esitab taotleja kõikide toetuste taotlemiseks ühe taotluse.

Taotlus ja sellele lisatud dokumendid ei pea vastama maaeluministri 17. aprilli 2015 määruses nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus” ning selles määruses ettenähtud vorminõuetele, kui need esitatakse elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu ning sisaldavad kõiki andmeid, mis on ette nähtud maaeluministri 17. aprilli 2015 määruses nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus” ning selles määruses sätestatud vorminõuetes. Nimetatud säte on tingitud sellest, et e-PRIA kaudu esitatud elektroonilised taotlused ei järgi paber kandjal taotluste ülesehitust. Siiski on oluline saada asja otsustamiseks vajalikud andmed, mistõttu võib vorminõuetest küll kõrvale kalduda, kuid esitada tuleb ikkagi täpselt samad andmed, mis kuuluvad esitamisele sätestatud vorminõuete kohaselt.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse põllumajandusliku majapidamise üleandmine.

Lõige 1 sätestab, et põllumajandusliku majapidamise üleandmise suhtes kohaldatakse komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.07.2014, lk 69–124), artiklis 8 sätestatud.

Lõige 2 sätestab põllumajandusliku majapidamise üleandmise ajavahemiku 22. maist kuni 1. septembrini. Põllumajandusliku majapidamise üleandmise kord on kehtestatud komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklis 8, kuid liikmesriigil on sama artikli lõike 3 punkti a kohaselt siiski kohustus kehtestada üleandmise ajavahemik. Nimetatud ajavahemik on vajalik selleks, et võimaldada toetuse maksmist kogu majapidamise üle võtnud isikule. Põllumajandusliku majapidamise üle võtnud isik võib selle ajavahemiku jooksul esitada PRIAle majapidamise ülevõtmist tõendavad dokumendid ja taotleda toetuse maksmist.

Põllumajandusliku majapidamise üleandmise osas tuleb Eestil rakendada otsekohalduva määruse 809/2014 vastavaid sätteid ning maaeluministri määrusega on võimalik kehtestada vaid

ajavahemik, mille jooksul tuleb ettevõtte üle anda ja seda tõendavad dokumendid esitada, kui ülevõtja soovib esialgse taotleja asemel toetust saada.

Eelnõu §-s 7 sätestatakse taotluse kontrollimine.

Kuna toetust rahastab Euroopa Liit (edaspidi *EL*), kehtivad toetuse menetlemisel ja vähendamisel ELis välja töötatud otsetoetuste reeglid ning järgida tuleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) nr 1306/2013 tulenevaid nõudeid.

Lõike 1 kohaselt kontrollib PRIA taotluses esitatud andmete õigsust ja vastavust toetuse saamise nõuetele, lähtudes komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklites 24–41 sätestatust. PRIA kontrollib komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artikli 30 lõike e kohaselt kohapeal 5% taotlejatest. Puu- ja köögivilja otsetoetuse puhul kontrollib PRIA, kas taotleja kasvatab vähemalt ühel hektaril lisas loetletud toetusõiguslikke põllumajanduskultuure. Toetusõiguslikud põllumajanduskultuurid peavad moodustama vähemalt 0,3 ha suuruse maa-ala ning kokku peab toetusõiguslikke põllumajanduskultuure olema vähemalt ühel hektaril. Samuti kontrollitakse, kas marjapõõsaste ja puuviljakultuuride istutustihedus vastab nõuetele. Lisaks kontrollitakse määruses „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus” kehtestatud otsetoetuste saamise nõudeid põllumajandusmaa kohta, näiteks kas põllumajanduskultuur on maha pandud või istutatud 15. juuniks ning kas reavahed on hooldatud jne.

Lõige 2 sätestab, et ELÜPSi § 33 lõikes 1 nimetatud asutused kontrollivad §-s 4 sätestatud nõuetele vastavust, lähtudes komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklites 65–72 sätestatust.

Lõike 3 kohaselt teeb taotleja lõigetes 1 ja 2 nimetatud asutustele teatavaks kõik taotluse rahuldamise otsustamiseks vajalikud asjaolud, sealhulgas näitab vajaduse korral ette põllu piiri.

Eelnõu §-s 8 sätestatakse toetuse ühikumäär.

Paragrahvi 8 kohaselt otsustab PRIA toetuse ühikumäära taotluse esitamise aasta 1. detsembriks.

Eelnõu §-s 9 kehtestatakse toetuse vähendamine.

Paragrahv 9 sätestab, et toetuse vähendamine toimub vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1306/2013, komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 IV peatükis ning komisjoni rakendusmääruses (EL) nr 809/2014 sätestatud alustel ja korras. Vähendamisel arvestatakse toetuse taotlejale ja põllumajandusmaa kohta esitatud nõudeid ning taotlusel deklareeritud pindala vastavust kontrolli käigus kindlaks määratud pindalale. Toetust vähendatakse või toetus jäetakse maksmata, kui taotleja rikub otsetoetuste saamise üldisi nõudeid, näiteks kui põllumajanduskultuur ei ole maha pandud või istutatud 15. juuniks. Samuti ei maksta toetust põllu eest, kui seal ei kasva selle toetuse toetusõiguslik põllumajanduskultuur. Toetust vähendatakse ka pinnaerinevuse eest, samuti selle eest, kui taotlus esitatakse hilinenult. Eespool on esitatud vaid mõned vähendamise näited ning PRIA lähtub toetuse vähendamisel eespool mainitud ELi õigusaktide asjakohastest sätetest. Nõuetele vastavuse tingimuste rikkumise vähendused on sätestatud määruse (EL) nr 1306/2014 IV jaotise II peatükis.

Eelnõu §-s 10 sätestatakse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine.

Lõige 1 sätestab, et PRIA teeb taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse taotluse esitamise aasta 10. detsembriks. Toetuse määramise tähtaja määramisel on arvestatud toetuse administreerimise keerukust ja mahukust ning seda, et põllumajanduslikke otsetoetuseid võib

vastavalt ELi õigusele välja maksta alates taotluse esitamise aasta 1. detsembrist. Põllumajanduslike otsetoetuste menetlemise käigus tuvastatud rikkumiste puhul tuleb vastavalt ELi määrustele toetust vähendada või taotlus rahuldamata jätta.

Lõige 2 sätestab, et toetuse rahuldamata jätmise aluseks on ELÜPSi § 22. Nimetatud sättes viidatakse ELi määrustele nr 1307/2013 ja nr 1306/2013, mille alusel toimub põllumajanduslike otsetoetuste rahuldamata jätmise. Näiteks jäetakse toetuse taotlus rahuldamata, kui taotleja ei täida otsetoetuste üldisi nõudeid, ei kasvata määruse lisas toodud toetusõiguslikke puu- ja köögivilju vähemalt ühel hektaril ning kui istutustihedus ei vasta toetuse nõuetele. Lisaks toodud näidetele võib veel tulla ette nõuete rikkumisi, mille korral jäetakse toetuse taotlus rahuldamata.

Eelnõu §-s 11 sätestatakse finantsdistsipliini rakendumine.

Paragrahvis 11 on nimetatud alus, mille järgi arvutatakse toetuse taotlejale väljamakstav otsetoetuse summa, arvestades finantsdistsipliini rakendumist ehk taotlejale makstavate otsetoetuste summa vähendamist teatud protsendi võrra. Arvutamise aluseks on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 8 lõige 1. Ühist põllumajanduspoliitikat käsitlevas 26. juuni 2013. a põllumajanduse ja kalanduse ministrite nõukogu poliitilises kokkuleppes otsustati, et finantsdistsipliini kohaldatakse ELi eelarvest rahastatavate toetuste suhtes ehk otsetoetuste summadele, mis ületavad 2000 eurot. Määruse (EÜ) nr 1306/2013 artikli 26 lõike 4 kohaselt võib komisjoni ettepanekul ja tema käsutuses oleva uue teabe alusel kohandamise määra muuta.

Eelnõu §-s 12 sätestatakse toetuse maksmine.

Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 75 lõikele 1 tehakse toetusesaajatele makseid kuni 30. juunini taotluse esitamise aastale järgneval kalendriaastal. Tulenevalt toetuste menetlemisest ning toetuste määramise otsustest hiljemalt 10. detsembriks määruse § 10 kohaselt, alustatakse toetuste maksmist kõikide toimingute tegemise järgselt taotlemise aasta detsembris.

Eelnõu §-s 13 sätestatakse rakendussäte.

Paragrahvi esimese lõike kohaselt on 2015. aastal taotluste vastuvõtt edasi lükatud ning taotlusi võetakse vastu ajavahemikul 07. maist 25. maini. Taotluste vastuvõtmise aja muudatus 2015. aastal on seotud sellega, et potentsiaalsetel taotlejatel oleks võimalik tutvuda toetuse saamise tingimustega pärast käesoleva määruse jõustumist ja enne toetustaotluste vastuvõttu. Samuti toimuvad aprilli lõpus ja mai alguses infopäevad põllumajandustootjatele, mida korraldavad põllumajanduskonsulendid.

Lõikes 2 sätestatakse, et tulenevalt toetustaotluste vastuvõtu aja edasi lükkumisest on vajalik muuta ka majapidamise üleandmise korral § 6-s sätestatud ajaperioodi, milleks 2015. aastal on 26. mai kuni 1. september.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks järgmised õigusaktid:

1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009;

- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1306/2013 põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008;
- 3) komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega;
- 4) komisjoni delegeeritud määrus (EL) 639/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad, ning muudetakse kõnealuse määruse X lisa;
- 5) komisjoni delegeeritud määrus (EL) 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas;
- 6) komisjoni 24. juuli 2014. a töödokument Note to the delegates of the committee for direct payments nr DDG2/D. 1/RF/mh D(2014) 2279494.

4. Määruse mõjud

SA igal aastal avaldatavad taimekasvatussaaduste tootmise andmed annavad üldpildi aiandussaaduste kogupinnast. Taimekasvatussaaduste tootmise andmed sisaldavad põllumajanduslike kodumajapidamiste asjakohaseid andmeid, mistõttu on kasvupind ja kogupind võrreldes põllumajandusloendusega erinev. Avamaaköögivilja kasvupind ning puuvilja- ja marjaaedade kogupind on aastate jooksul vähenenud, langus on jätkunud ka viimase viie aasta jooksul. Lisaks suureneb aiandustootjate kasutuses oleva põllumajandusmaa hulgas tootmisest kõrvale jäetud põllumajandusmaa pindala. SA andmetel oli nimetatud põllumajanduskultuuride kogupind 2013. aastal 9416 ha, võrreldes 2009. aastaga on see 14% vähem. 2013. aastal oli avamaaköögiviljade, puuvilja- ja marjaaedade kogupind 17% väiksem kui 2009. aastal.

Avamaaköögivilja kasvupind oli 2013. aastal 2847 ha. Suurima kasvupinnaga avamaaköögiviljadest (kapsas, porgand ning söögipeet) on võrreldes 2009. aastaga kasvupind vähenenud porgandi puhul 17% ja söögipeedi puhul 11%. Samuti on 11% vähenenud avamaakurgi kasvupind.

Puuvilja- ja marjaaedade kogupind oli 2013. aastal 6705 ha, mis on vähenenud alates 2009. aastast, osaliselt on see mõjutatud amortiseerunud aedade kasutamise lõpetamisest ja nüüdisaegsete tootmisaedade vähesest rajamisest. 2013. aastal oli puuvilja- ning marjaaedade kogupind 19% väiksem kui 2009. aastal. Kõige rohkem on kogupind vähenenud puuviljade ning sõstraliste puhul. Ploomi ja kirsi kasvupind on vähenenud vastavalt 35% ja 34%. Punase ning valge sõstra kasvupind on võrreldes 2009. aastaga vähenenud 31% ning musta sõstra kogupind 10%.

SA taimekasvatussaaduste tootmise andmete kohaselt oli avamaaköögivilja kasvupind ning puuvilja- ja marjaaedade kogupind 2013. aastal 9518 ha. Põllumajanduslike kodumajapidamiste osa on aastatel 2009–2013 olnud ligikaudu 40%, mis tuleks välja arvata, sest kodumajapidamised ei ole selle toetuse sihtgrupp.

Seega on viimastel aastatel peamised raskused olnud avamaaköögiviljade ning puu- ja köögiviljade kasvupinna vähenemine ning Eesti aianduskultuuride tootjate tasustamata tööjõu kasutamine. Puu- ja köögiviljasektori arengut on viimastel aastatel mõjutanud kasvupinna vähenemine ja kogutoodangu väärtuse vähenemine, mistõttu on vähenenud ka puu- ja

köögiviljatoodangu osakaal põllumajanduse kogutoodangus. Kasvupinna vähenemise ja kogutoodangu väärtuse vähenemise peamise põhjusena nähakse sektori vähest tulukust, mis on tingitud langevatest tootjahindadest ja tootmissisendite hindade samaaegsest ennaktempos tõusust.

Arvestades aianduskultuuride kasvupinna vähenemise üldist suundumust (SA andmed) ja seda, et oluline osa (viimase seitsme aasta andmete põhjal keskmiselt 70%) Eesti avamaaköögiviljast, puuviljadest ja marjadest kasvatatakse majapidamistes, kus aianduskultuuride kasvupind on üle ühe hektari, soovitakse toetada nendes majapidamistes kasvupinna säilimist. Arvestades eeltoodut, toetatakse tootmise säilitamise eesmärgil eespool nimetatud toetusõiguslike aianduskultuuride kasvupinda Eestis kokku 3391 hektari ulatuses. Seega on toetus mõeldud tootmistaseme säilitamiseks aiandussektoris.

Lisaks on toetuse eesmärk tasustada seni kasutatud tasustamata tööjõudu, seega soovitakse panustada maapiirkondade tööhõivesse.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Toetust rahastatakse ELi eelarvest. Toetuse eelarve on 807 000 eurot aastas, 2015. aastal moodustab see 0,70% kogu otsetoetuste eelarvest. Tootmiskohustusega seotud toetustele planeeritakse aastatel 2015–2020 igal aastal maksta 4,237 miljonit eurot ning sellest 807 000 eurot puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetusele.

Eesti saatis 2014. aasta 1. augustiks Euroopa Komisjonile analüüsi koos sooviga rakendada puu- ja köögivilja kasvatamise toetuskeemi (kiri nr 9.6-8/1597) ning vastavalt Euroopa Komisjoni märkustele muudetud ja parandatud teavituse 3. veebruariks 2015 (kiri nr 9.6-8/248).

Eesti võib 2016. aasta 1. augustiks oma eelarve otsuse ümber teha ja teha 2017. aastast jõustuva otsuse. Eelnimetatud otsusega on võimalik suurendada ka toetuse eelarvet ja tingimusi või lõpetada toetuse maksmine. Toetuste muudatused tuleb kooskõlastada Euroopa Komisjoniga.

Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulutusi riigieelarve vahenditest. 2015. aasta 1. jaanuarist jõustus tulumaksuseaduse muudatus, millega maksustati Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse alusel füüsilistele isikutele makstavad põllumajandustoetused tulumaksuga. 2013. aastal oli füüsilistele isikutele, kes ei ole registreeritud füüsilisest isikust ettevõtjana, makstava ÜPT kogusumma 9,6 miljonit eurot. Arvestades võimalusega, et osa toetuse saajatest on end registreerinud füüsilisest isikust ettevõtjana ja arvab toetuse summast maha kulud, võib täiendav maksutulu olla kuni üks miljon eurot aastas. Maksutulu üks miljon eurot on arvatud 2013. aastal makstud ühtse pindalatoetuse alusel, mille eelarve alates 2015. aastast jaguneb mitme otsetoetuse vahel (ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus, noore põllumajandustootja toetus, puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetus, piimalehma, ammalehma ning ute ja kitse kasvatamise otsetoetus ja väikepõllumajandustootja toetus), mistõttu on ühe miljoni euro tulu hulka arvestatud kõikide otsetoetuste rakendamisest saadav tulu.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Toetusmeetme väljatöötamisse on kaasatud Aiandusliit, kellega toimusid kohtumised 2014. aastal, samuti on küsitud PRIA arvamusi ja ettepanekuid.

Toetust on tutvustatud põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogu (PMAN) istungitel, kohtumistel taotlejatega ning Põllumajandusministeeriumi korraldatud üleriigilistel infopäevadel, mis toimusid 2014. aasta novembrist detsembrini <http://www.agri.ee/et/pollumajandustoetuste-infopaevad-2015-otsetoetused-ja-uus-maaelu-arengukava>. Samuti on toetuse nõudeid tutvustatud aianduse valdkonna ümarlaual, mis toimus 18.03.2015 Põllumajandusministeeriumis.

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile õigusaktide eelnõude elektroonilise kooskõlastamise infosüsteemi EIS kaudu. Rahandusministeerium kooskõlastas määruse märkusteta.

(allkirjastatud digitaalselt)

Ants Noot

Kantsler